

Despre traducerea numelor de plante în limba română

1. Terminologia botanică, variată atât la nivelul folosirii ei de către vorbitorii limbii-sursă, cât și la nivelul limbii-țintă, formează una dintre cele mai dificile probleme cu care se confruntă traducătorul și terminologul. Dificultatea primă o formează găsirea corespondentului celui mai cunoscut, literar, echivalent din punct de vedere științific, o dificultate cauzată de numărul mare de numiri și variante (regionale) din care trebuie extras termenul devenit literar, operație având ca punct de sprijin sintagma latină ce identifică, taxonomic, planta.

Problema găsirii termenului consacrat, în acest domeniu de activitate, se pune în mod acut, acum, datorită orientării cercetării spre produsele BIO, obținute prin folosirea plantelor și a fructelor în multe dintre produsele farmaceutice și cosmetice, față de care există un interes tot mai crescut pe piața de desfacere.

Traducerea denumirilor nu este o acțiune simplă. Transpunerile defectuoase pun consumatorul interesat într-o mare încurcătură, iar pe specialiști, într-o căutare zadarnică în dicționarele limbii-sursă sau ale limbii-țintă, spre a găsi echivalentul termenului tradus „mot à mot”.

Ilustrăm unele soluții la care s-a recurs pentru traducere, selectând câteva denumiri înregistrate în prospectul sau eticheta ce însoțește un produs importat (ceaiuri, creme, șampoane, geluri de baie etc.) și, mai ales, în cataloagele de prezentare ale firmelor producătoare¹.

Pentru descrierea elementelor lexicale (cuvinte simple sau compuse, sintagme) folosim *Dicționarul limbii române* (DLR), tezaurul Academiei Române, lucrarea aceasta conținând cea mai amplă și documentată informație.

2. Pentru traducere s-a apelat adesea la cuvinte regionale și nu, cum e firesc, la termenii literari corespunzători. Astfel, fr. *caille-lait-jaune*, germ. *Marienbettstroh* (*Galium verum*) s-au tradus prin **floarea-lui-Ion** (LC) și nu prin echivalentul literar *sânziană*, pl. *sânziene* < lat. *sanactus dies Ioannis*, după numele zilei de naștere a Sf. Ioan Botezătorul (24 iunie), zi numită popular *Sânziene* sau *Drăgaică*, planta fiind cunoscută și cu numele *drăgaică*; DLR înregistrează sinonimul regional *floarea-lui-Sântion* și nu pe cel la care ne-am referit mai sus. În aceeași situație este și **barba-tatei** (LC, p. 13) pentru fr. *grande-consoude*, germ. *Beinwell*, (regional) *Beinwurz* (*Symphytum officinale*), termenul românesc literar fiind *tătăneasă*; nici **floare-de-noapte**, **lumina-noptii**, **luminița-noptii** (LC, p. 23),

¹ Catalogul 2010 *Life Care Corp.* – *Do You Speak BIO* (= LC).

nici *nopticoasă* nu sunt termenii potriviți pentru traducerea fr. *julienne*, germ. *Nachtviole* sau *Nachtkerzen* (*Hesperis tristis*), căci, așa cum se prezintă în DLR, plantele designate prin aceștia au nume științifice diferite; corespondentul literar românesc este *floarea-noptii*.

Situația întâlnită mai frecvent este aceea când s-a ales un termen neînregistrat lexicografic: **puterea-ursului** pentru fr. *queue-de-cheval*, germ. *Pferdeschwanz* (*Equisetum arvense*), și nu literarul *coada-calului*; **lemongrass** și **gheara-dracului** (LC, p. 16), neincluse încă în dicționare, traduc fr. *citronnelle*, germ. *Aberraute* (*Artemisia abrotanum*), dar planta aceasta are o serie de nume literare: *lemnul-Domnului*, *lemnul-lui-Dumnezeu*, *lemn-domnesc* și altele regionale: *lemn-dulce*, *alimon*, *lămâiță*, *rozmarin*; **dobrișor** (LC, p. 30), neatestat în DLR, este folosit ca echivalent pentru fr. *mélisse-des-bois*, germ. *Bilnensang* (*Melittis melissophillum*), dar ar fi mai bună alegerea termenului *dumbravnic*, înregistrat în DLR cu o serie de variante lexicale: *dobromnic*, *dobronic*, *dobronică*; **argan** sau **argavan** (LC, p. 40) pentru *liliac*, fr. *lilas*, germ. *Flieder* (*Syringa vulgaris*).

Numărul exemplilor este mare, dacă ținem seama de numele, copiate direct din germană, de pe ambalajul capsulelor indicate pentru diverse afecțiuni. De ex., pentru memorie: **chinoa** < germ. *Quinoa*, **șizandra** < germ. *Schizandra*, **rhodiola** < germ. *Rhodiola*, nume neincluse în DLR. Între acestea, îl amintim și pe **mate**, folosit pentru *mătăcină*, fr. *mélisse-turque*, *mélisse-de-Moldavie*, germ. *Türkischer Drachenkopf* (*Dracocephalum Moldavica*), plantă adusă în Moldova din Siberia.

3. Numele plantelor, în special al celor cu inflorescență deosebită, prin parfum și formă, au fost date, în toate limbile, plecând de la analogia stabilită prin culoare, formă, florescență, perioada de înflorire și întrebuințare. Flora cu fitonimele sale este una dintre cele mai interesante ramuri ale lexicologiei. Prin eludarea acestor termeni consacrați, fenomen datorat fie ignoranței, fie comodității, fie absenței specializării în traducere, se șterge orice urmă a culturii și civilizației autohtone, lăsându-se impresia că sintagmele noi, devenite termeni sau neologisme, neadaptate în limba-țintă, sunt unicii termeni consacrați.

Aurelia Bălan-Mihailovici

Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”

București, sector 4, Splaiul Unirii, 176

aurelia_mihailovici@yahoo.fr